

ΓΙΑ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΤΟ ΤΡΟΦΩΝΕΙΟ 1

Στον όρο,στην λέξη Λειβαδιά,η λήγουσα συλλαβή
γράφεται και *δ ι ά*, αλλά και *δ ε ι ά*.
Η διαφορετική διατύπωση με ‘ι’γιώτα ή ‘ει’έψιλον γιώτα,
είναι θέμα παιδείας.
Εκείνο που **απαράβατα** πρέπει να προσέξει κάποιος,είναι το ‘**α**’.
Το ‘**α**’γράφεται πάντοτε με ‘**άλφα**.’

1/ Στο κείμενο του Περιγητή ,τόσο η μορφή και το σχήμα,όσο και τα μέχρι σπιθαμής μέτρα του μαντείου-αδύτου του Τροφωνίου δίνονται σε απλή και χωρίς δυσκολίες κατανοητή γλώσσα. Δυστυχώς υπάρχουν ακόμη διάφοροι τύποι,ερασιτέχνες αλλά και αρκετοί επιστήμονες,που διαβάζουν το κείμενο, και το μεταφράζουν όπως αυτοί το εννοούν ή και όπως συμφέρει. Απαράβατα λοιπόν,και με δεδομένα τα λεπτομερή μέτρα του όλου οικοδομήματος,που εντονα υπογραμμίζεται ότι είναι **χάσμα γης** κατασκευασμένο **συν τεχνη και αρμονία**,- [Παυσ. ΙΧ,39,9] πρέπει στο προκείμενο να γίνει κατανοητό το εξής.

‘‘Κάθε άλλη κατασκευή,κάθε άλλη φυσική ιδιομορφία,πλεονασματική ή προυπάρχουσα,- αποκλείεται κατηγορηματικά. Η περιγραφή είναι σαφέστατη.Όχι αυτόματο,αλλά κάτι κατασκευασμένο με αρμονία.Κάτι κατασκευασμένο από αρχής έως τέλος,με τέχνη και αρμονία,με συναρμογή.Μ’ αυτές τις προ’υ’ποθέσεις,που ασφαλώς παρέχουν αναμφισβήτητη επιστημονική απόδειξη,η οποιαδήποτε σχηματική απόδοση,η οποιαδήποτε εικασία – λεκτική ή σχεδιαστική – ενός μαντείου ,του συγκεκριμένου δηλ. **χάσματος**, σε σύνδεση με ένα φυσικό σπήλαιο,θεωρείται πραγματική ‘Υβρις.’’ [ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ Το άντρον του Τροφωνίου ,σελ.205 εκδ.ΕΥΑΝΔΡΟΣ]

Η πολύ σημαντική λεπτομέρεια τονίζεται γιατί ακόμη υπάρχουν μερικοί,προφανώς αναλφάβητοι, οι οποίοι ψάχνουν να βρουν ‘‘τη σπηλιά του Τροφώνιου.’’ Μια άγνωστη σπηλιά,από τις τόσες που υπάρχουν γύρω από τον πετρόλοφο όπου υψώνεται το μεσαιωνικό Κάστρο της Λειβαδιάς.

**Εφόσον η συμπεριφορά των κατοίκων της σύγχρονης Λειβαδιάς,
δεν παρουσιάζει αισθητές διαφορές,
από κατοίκους άλλων περιοχών του Ελλαδικού χώρου,
μάλλον η Πόλη - παρά την άποψη των Δημοτικών Αρχών –
δεν υδρεύεται από τις πηγές της Λήθης και της Μνημοσύνης...**

2/. Οι πηγές της Λήθης και της Μνημοσύνης αναφέρονται στην παράγραφο ΙΧ,39,8.
Πηγές με σημαντική σύμπραξη στο Δρώμενο της Κατάβασης, στο **άδυτο** του Τροφώνιου.
Σήμερα αναφέρονται ως “πηγές της Κρύας,” από τις οποίες μάλιστα “υδρεύεται η σύγχρονη Πόλη.” Δύο αναλήθειες σε μίαν ενότητα.
Όχι οι πηγές δεν είναι της Κρύας, αλλά της Έρκυνας. Κρύα, ονομάζεται η περιοχή εξ αιτίας του κρύου νερού, αφού όσο παγωμένο εξακριβωνόταν το νάμα ενός ποταμού, τόσο αποτελεσματικότερα λειτουργούσε με άριστη επίδραση στην ανθρώπινη υγεία, μέσω βεβαίως κάποιου Ασκληπιείου που ιδρυόταν σ’ ένα τέτοιο χώρο.

Και πράγματι στην Λειβαδιά υπήρχε ένα **εν δυνάμει και ενεργεία Ασκληπιείο**, αφού ο Τροφώνιος φέρεται ως αδελφός του Ασκληπιού, όντας ένας από τους τέσσερις Ερμίες, [Κικέρων, DE NATURA DEORUM, 3, 22, 56.], προς τον οποίο ταυτίζεται και μορφολογικά. Σ’ ένα γνωστό άγαλμα του Πραξιτέλη, μέσα στον ναό του Τροφώνιου, ήταν αδύνατη η αναγνώριση για το ποιος από τους δύο στην πραγματικότητα εικονιζόταν. [Παυσ. ΙΧ, 39, 3.]
Όχι, η Πόλη της Λειβαδιάς, δεν υδρεύεται από τις μυθικές πηγές.. Απλούστατα γιατί οι πηγές της Έρκυνας δεν είναι της Λήθης και της Μνημοσύνης. Αυτές βρίσκονται μακριά από εκείνον τον χώρο. Στο κείμενο υπάρχει σαφής διατύπωση η οποία όμως δεν προσέχθηκε όσο θα έπρεπε. [Παυσ. ΙΧ, 39, 7.] [ΤΟ ΑΣΚΛΗΠΙΕΙΟ ΤΗΣ ΛΕΙΒΑΔΙΑΣ, Αθήνα 2000]

**“δυστυχισμένοι ραγιάδες.....στον τόπο σας φυτρώνουν κυπαρίσσια,
πουθενά δεν είδα μυρτιές που να κρύβουν τα δολοφονικά εγχειρίδια “
[λόρδ.ΒΥΡΩΝ]**

3/ Άλλη πάγια αναληθής αναφορά.

“Το μαντείο του Τροφώνιου ήταν προπομπός του μαντείου των Δελφών.”

Στο σημείο αυτό η απορία γίνεται έκδηλη. Τί ακριβώς σημαίνει προπομπός: Μήπως ένα είδος υποστήριξης στην παιδαριώδη αντίληψη, ότι στην Λειβαδιά οι ιερείς του Τροφώνιου,-

“μάθαιναν, εκμαίευαν”- την αιτία για την οποία κάποιος επισκεπτόταν τους Δελφούς και έσπευδαν να την γνωστοποιήσουν, έτσι ώστε η Πυθία να αποβαίνει πρόσωπο “αληθινά” θεόπνευστο:

Αλλά κάτι τέτοιο εκτός από το ότι αποτελεί πρόξενο θυμηδίας, καταλήγει προσβολή κατάφορη και εναντίον των Δελφών, αλλά και κατά του τοπικού Ιερού.

Τί ήταν τελικά το μαντείο του Τροφώνιου, ένα πρακτορείο των Δελφών:

‘ Ο Ομηρικός Ύμνος Απόλλωνος [277-280], άλλα πράγματα εξιστορεί.

Ωστε αυτή είναι λοιπόν η διαμορφωμένη επίσημη σημερινή αντίληψη. Τα μαντεία εξαπατούσαν όσους προσέφευγαν σ' αυτά είτε για μύηση, όπως στο Τροφώνιο, είτε για χρησμό όπως στους Δελφούς. Αν ναι τότε αληθινά ελέγχεται η αξιοπιστία και του Αριστοτέλη, αλλά και του Θαλή, που απεκάλεσαν αυτούς τους τόπους **“πλήρεις θεού και θεϊότητας.”** [Θαλής 24, Αριστλ. Ρητ. 1411 β]. Αν πράγματι αυτή είναι η εκφρασμένη γνώμη ένιων διανοουμένων της Λειβαδιάς, την χαρραγή έστω, της τρίτης χιλιετίας, τότε το λάθος είναι και μεγάλο και επώδυνο.

**Εάν ο Δίας δικαζόταν σύμφωνα με τον ποινικό κώδικα του Αννόβερου,
η πιο επιεικής ποινή θα ήταν, η ισόβια κάθειρξη.
[Ερρίκος Χά'ι'νε. ΟΙ ΕΞΟΡΙΣΤΟΙ ΘΕΟΙ]**

4/ Προκειμένου να αποδώσουν κάποια επίπλαστη σπουδαιότητα προφανώς, μερικοί μιλούν και γράφουν για **“μαντείο του Τροφώνιου Διός.”** Λάθος. Το μαντείο είναι επωνυμίο του τοπικού ήρωα – θεού Τροφώνιου. Έτσι ήταν γνωστό σε όλη τη διάρκεια του αρχαίου Κόσμου. Ένας μόνον συγγραφέας, ο Στράβων στα ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ του αναφερόμενος στην Λειβαδιά των αυτοκρατορικών χρόνων κάνει λόγο για **“μαντείο-Τροφώνιου Διός.”** [Θ, 414, 38].

Ασφαλώς συνεπαρμένος από τον ακριβολόγο όμως Πλούταρχο, που πολύ διαφωτιστικά παραθέτει, ότι εκείνοι που πήραν χρησμό από το μαντείο, για λογαριασμό του Σύλλα, **“είπαν πως είδαν τον Τροφώνιο κατά το κάλος και την θε'ική φωνή, παραπλήσιον του Ολυμπίου Διός.”** [Πλουτ. Σύλλας, XVII.]

Τέτοιου είδους προτάσεις γίνονται πολύ επικίνδυνες. Ήδη τα πρώτα κρούσματα παρ-ερμηνείας παρατηρήθηκαν. Πολλοί νομίζουν ότι στην Λειβαδιά κάποτε λατρευόταν ο Δίας, με την επωνυμία Τροφώνιος. Κακό προηγούμενο, που μελλοντικά σε μια χαλαρής συνείδησης Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει πολλές πιθανότητες να επικρατήσει

**“Μή παιδί μάχαιραν μή απαιδεύτω εξουσίαν.”
ή
ό,τι λάμπει δεν είναι χρυσός**

5/ Στην φιλότιμη ενέργεια της τοποθέτησης πινακίδων που οδηγούν στον χώρο του μεγάλου ναού του Διός, στην κορυφή του γήλοφου **“Προφήτης Ηλίας,”** ο επισκέπτης διαβάζει το εξής.- ΠΡΟΣ ΙΕΡΟ ΔΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

Το ορθότερο, αλλά και πληρέστερο θα ήταν ΠΡΟΣ ΙΕΡΟΝ ΤΡΟΦΩΝΙΟΥ ΚΑΙ ΝΑΟΝ ΔΙΟΣ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Ο Δίας στο κείμενο δεν αναφέρεται με Ιερό, αλλά με ναό.

Η παρεκτροπή δείχνει ότι οφείλεται στην αντίθεση απόψεων, που ακόμη επικρατεί σχετικά με την θέση του μαντείου του Τροφώνιου.

Αντίθεση απόψεων που διατυπώνονται από ημεδαπούς και αλλοδαπούς.

Αντίθεση κατανοητή, αλλά όχι αποδεκτή βεβαίως.

Ως μία ημεδαπή αναφέρεται και η στάση της τοπικής Θ' ΕΦΟΡΕΙΑΣ ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ, [ΘΗΒΑ]στην οποία έχει υποβληθεί ερώτημα, σχετικό με την λειτουργία του ναού του Διός,ήδη από το 1997,στο οποίο οι κατ' επάγγελμα εντεταλμένοι λόγω άγνοιας και έλλειψης κριτηρίων δεν απάντησαν ποτέ.

Από τους επιφανείς αλλοδαπούς ενδεικτικά αναφέρεται ο Pierre Bonnechere, καθηγητής,διευθυντής του Κέντρου Κλασσικών Σπουδών Πανεπιστημίου Μοντρεάλ.Στις 19 Φεβρουαρίου 2004,στην σερά ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΑΝΤΕΙΑ, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ,αναφερόμενος στο Τροφώνειο γράφει. "Λόγω έλλειψης ανασκαφών ο χώρος του μαντείου είναι ελάχιστα γνωστός." [οι προσωπικές ανασκαφές διενεργήθηκαν ήδη από το 1968,με την διεύθυνση της Υπηρεσίας Αρχαιοτήτων,και είναι καταγεγραμμένες στο επίσημο όργανο του ΥΠ. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ [ΑΑΑ,1969,Τ.2 228] κάτι που ο κ. Καθηγητής όφειλε να γνωρίζει] Κάπου αλλού,στην σελ.43 σημειώνει. "και η Λιβαδειά δεν μπορεί να υπερηφανεύται για κάποιον τάφο του Τροφώνιου, στοιχείο ουσιώδες της λατρείας των"ηρώων.""

Εδώ η ανεπάρκεια του κ. Bonnechere,δεν αντέχει σε σοβαρή κριτική.Προφανώς αγνοεί την βασική **αρχή λειτουργίας** όλων των Ελληνικών μαντείων.Κανένα μαντείο δεν λειτουργούσε έξω από τάφο,αλλιώς γνήσιος χρησμός δεν δινόταν.Στους Δελφούς όπου η Πυθία χρησιμοδοτούσα,υπήρχε κάτω από το άδυτο τάφος του Διόνυσου.Στην Λειβαδιά το ίδιο **το άδυτο**, αναφέρεται από περισσότερους των δέκα Συγγραφέων και Σχολιαστών ότι ήταν **ο τάφος,το μνήμα του Τροφώνιου**.

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν στην Λειβαδιά ένα μαντείο, που έμπαιναν μέσα οι άνθρωποι και έβγαιναν στους Δελφούς.

6/ Το βιβλίο ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ,με υπότιτλο" **το άντρον του Τροφώνιου,**" τέθηκε σε κυκλοφορία,το 2006.

Ένα χρόνο αργότερα,σ' ένα άλλο βιβλίο που κυκλοφόρησε στην Λειβαδιά,και παρά το ότι ο συγγραφέας του το επιγράφει ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ,δίνονται νέες ερμηνείες στα παραδοσιακά κείμενα,και η θέση του μαντείου αλλάζει χώρο.

Επιστρέφει στις πηγές.Μόλις 20 μέτρα πάνω από τις πηγές της Έρκυνας.

Ως ακριβής τοποθεσία υποδείχτηκε ένας κοίλος βράχος,και προτάθηκε ότι αποτελούσε το σωζόμενο μισό του κατεστραμμένου αδύτου.Το άλλο μισό υποτίθεται ότι καταστράφηκε και εξαφανίστηκε από σεισμό του 6^{ου} ή 7^{ου} μ.Χ. αιώνα.

Εδώ,ένας συνεπής με το αντικείμενο ερευνητής θα έπρεπε πρώτα απ' όλα να εξετάσει το κοκκινωπό χρώμα του βράχου.Δεν χωράει αμφιβολία ότι η παρατηρούμενη απόχρωση, είναι αποτέλεσμα οξυδώσεων που διαμορφώθηκε με το πέρασμα εκατομμυρίων ετών. Εάν λοιπόν το συγκεκριμένο κοίλωμα είναι το μισό μαντείο,που απέμεινε από τον 6ο αιώνα,το χρώμα του έπρεπε να είναι σχεδόν ανέπαφο,η έστω ανεπαίσθητα διαβρωμένο.

Άλλη μια περίπτωση που μάλιστα επαναλαμβάνεται στο εν λόγω μυθιστόρημα είναι η πιθανότητα ύπαρξης του μαντείου,στον υπόγειο ναΐσκο της Αγίας Βαρβάρας,κάτω από την εκκλησία της Αγίας Σοφίας,η οποία βρίσκεται στην κορυφή του πετρόλοφου,όπου υψώνεται το μεσαιωνικό Κάστρο της Λειβαδιάς.

Ο Περιηγητής όμως όπως άλλωστε και ο Φιλόστρατος άλλα δεδομένα μεταφέρουν.

Ο πρώτος κάνει λόγο για όρος [Παυσ.ΙΧ,39,8.] και ο δεύτερος με επίταση δηλώνει ότι το άδυτο βρίσκεται πάνω σ' έναν γήλοφο.Έναν λόφο αμιγώς χωματίνο.

[Φλάβιος Φιλόστρατος,"Τα ες Απολλώνιον Τυανέα" κεφ.ΧΙΧ,XX]

Όταν λοιπόν κάποιος προσβάλλει την Ιστορία, διαστρεβλώνοντας τις ίδιες πηγές που επικαλείται,απλώς και μόνο συσσωρεύει στην Πόλη κακό.

ΚΟΤΡΩΝΙΑ ΤΡΟΦΩΝΙΑ ΚΟΘΩΝΙΑ

7/ Ας τελειώσουμε αυτόν τον πρώτο λόγο με γιορτές.

Η Δημοτική Αρχή κάθε χρόνο εορτάζει τα ΤΡΟΦΩΝΕΙΑ.Γιορτές επώνυμες που ετελούντο την εποχή λειτουργίας του τοπικού Ιερού.Προς το τέλος της κλασσικής περιόδου συναντιέται και ο διαζευκτικός τύπος Βασιλεία,με τα οποία εν πολλοίς ταυτίζονται.ΤΡΟΦΩΝΕΙΑ ή ΒΑΣΙΛΕΙΑ. Ένα σημερινό λάθος εντοπίζεται στην αναγραφή του όρου.Στις Δημοτικές πινακίδες προβάλλονται ως ΤΡΟΦΩΝΙΑ. Έ λοιπόν αν ένας κάτοικος της αρχαίας Λειβαδιάς διάβαζε αυτόν ακριβώς τον όρο με κεφαλαίους χαρακτήρες το πιθανότερο ήταν να πιστέψει ότι πρόκειται για κάποια διευκρινιστική επωνυμία. Δηλ.Τροφώνια,οδός,πηγή κρήνη,περιοχή,οικία,κλπ.

Ο όρος Τροφώνια συναντιέται όντως σε δύο μάλιστα κείμενα,αλλά αποκλειστικά με μικρούς χαρακτήρες,και πάντα με σημείο στίξεως.Βεβαίως προς αποφυγή πιθανής παρεξηγήσεως.

[Πολυδ.1,37. και Σχολ.Πινδ. Ο.VII 154 a,c.]

Μεταξύ των πολλών Επιγραφών δεν θα έβλαπτε και μία με την ορθή γραφή.

Κι επειδή σε μια Συζήτηση,θετικό θα είναι να προτείνονται,όχι μόνο σχόλια και επισημάνσεις,αλλά και επικοδομητικά έργα,έχω να προσθέσω το εξής.

Εκείνο που έχει άμεση ανάγκη η σημερινή Λειβαδιά,είναι οι δυνατότητες που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία,της Πληροφορικής και της Επικοινωνίας.

Καλό θα είναι οι αρμόδιοι φορείς της Πόλης να ενδιαφερθούν για την δημιουργία ενός είδους ντοκυμαντέρ,όπου εκτός από μια αρχαιολογική ξενάγηση,να περιλαμβάνεται και σε εικονική πραγματικότητα,το Δρώμενο της Κατάβασης,που συνέβαινε κάποτε,σ' αυτό το προ'ι'στορικό Άδυτο.Σ' αυτό το μνημείο της ένδοξης κληρονομιάς,προς την οποία όλοι έχουμε ένα πολύ βαρύ υ'ι'κό χρέος.

Στάθης Βαλλάς
4-6-08

Σε όσους επιθυμούν πληρέστερη γνωριμία με το εν λόγω μνημείο,αποστέλλεται δωρεάν υλικό. Τηλ.210-4519728, και Vallas.stathis@gmail.com